

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

 Pesten házhozhordással, vidékre postai szét-
küldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

 Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül
egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számítatik.

Előfizetési fölhívás

a

„MAGYAR IZRAELITA“

című hetilap 1862-ik II-ik évi folyamára.

Anyagi nehézségek arra kényszerítették e lap szerkesztőségét, hogy annak megjelenését f. é. október havában felfügessze.

Jelenleg a lap anyagi helyzete egy új kiadónak — Zsengeri Mórnak — vállalkozása által teljesen biztosítva van, s így a lap is új évvel újból megindult.

Megjelenik f. é. január 10-én. és azontul minden pénteken egy nagy 4-edretű íven, az előbbeninél kissé nagyobb alakban.

A lap szerkesztőségében is teljes változás fog bekövetkezni, s míg az e végből szükséges hatósági engedély kieszközöltetnék, Mezei Mór fogja a lapot mint főmunkatárs vezényleni.

Az előfizetési díjakat bérmentve minélelőbb beküldetni kérjük, hogy a lap pontos megküldésében akadályozva ne legyünk.

Előfizetési feltételek egész évre január hótól december végéig 6 frt. o. é.: félévre januártól június végéig 3 frt. o. é.

Azon tisztelt előfizetőink, kik f. é. december végéig fizettek elő, s tehát a lapnak egy negyedévi számaira még igényt tarthatnak, egész évre 4 frt 50 krral o. é. s fél évre 1 frt 50 krral o. é. fizethetnek elő; de különben is előfizetési idejük elteltéig lapunkat megkapják.

A t. c. gyűjtő uraknak 10 példány után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Hirdetmények jutányos felvételére ajánljuk lapunkat, s különösen a t. c. hitközségeknek.

Minden a lap szerkesztőségének szánt küldemény bérmentve Mezei Mórhoz (Ujtér 2 sz. 2-ik emelet, az „Israelita-Magyar-Egyet” szállásán) címezendő. Előfizetési pénzek, reklámációk, hirdetmények a lap kiadó hivatalához (lipótvárosi templomtér 6 sz.) intézendők.

Néhány szó az autonomiáról.

Azt kellene hinni, miszerént hazánkban mindenki tudja, mi az a hitfelekezeti autonomia, s mindenki érzi e drága kincs becsét.

Azt hinné az ember, miszerént mindenki, ki igényt tart arra, hogy hitrokonainak vallási érdekei iránt közönyösnek ne tartassék, hogy a vallásközségek tanácsában meghallgattassék, bár mi nézetei legyenek különben társadalmi kérdéseinkről, abban az egyben egyetért, hogy községéletünk fejlődésnek nem indulhat, hogy vallásbeli intézményeink fel nem virágozhatnak szabad lég, meleg napsugár nélkül — és ez az autonomia!

S mégis akadnak olyanok, kik előtt az autonomia ismeretlen fogalom, kik nem azért óhajtanak a község élén állani, mert a hitrokonok közbizalma megtiszteltetés, vagy mert a közérdeket szívökön viselik, hanem mert túlsúlyt óhajtanak gyakorolni a községben, kiknek mindegy hitrokonai akarataival, vagy akarata ellen sáfárcodnak-e a közérdekben, közvagyonban.

Ezen komoly megjegyzések között is önkénytelenül eszembe jut az egyszeri zsidó, kit nem akartak a zsinagógában való előimádkozással megtisztelni, s ki, nem tud-

ván vallásos buzgóságában elviselni, hogy elessék az Isten előtt ily kedves foglalatosságtól, az alispánhoz futott, s hozott ettől illetén mándátumot: „N. N. fog sa chruszt imádkozni“. Nem tudom mennyi a való, mennyi a mese ezen adomában, de ha azután ballgatag zsidónk odaállt az Ur színe elé, az alispáni hatalomszó alapján szószólója lenni azon községnek, melyet épen meggyalázott, azon imaházban, melyet épen profánált, — kérdem mi foganatja lehetett ekkor azon imának? mi foganatja arra nézve, kitől megvetéssel fordultak el hitrokonai, s mi foganatja azokra nézve. kiknek kebléből botrány ütze el a jámbor áhítatot?

S ha más eset kevésbé drasztikus is, az eljárás helytelensége és botrányossága ugyanaz, akár egy elégedetlen tanító legyen az, ki soha sem történt vádakkal panasolja be fünek fának községét, akár egy pénzzel hatalmas bankár legyen az, ki nem türethetvén mást a kuruli széken, a polgármestertől a miniszterig fut hitrokonai választásának megsemmisítését kieszközölendő, akár egy vakbuzgóságában kába házaló fusson a szolgabíróhoz panaszával, hogy a thora felolvasásában neki részt nem juttattak!

Nálunk pedig fájdalom, nemzedékről nemzedék

látszik szállani azon elvetemült szokás, minden hitközségeink körében keletkező véleménykülönbségnél, minden képzelt sérelemnél a vallásélet terén, kelletlen alkalmatlankodásokkal bosszantani az államhatóságokat, ezeknél keresni támaszt a községtagok többsége ellen!

Kérdezzük csak azokat, kik a hitfeleinktől sűrűbben lakott vidékeken hivataloskodtak, volt-e még szolgabíró vagy Stuhrichter, alispán vagy Komitatsvorstand, helytartótanács vagy Statthaltereiabtheilung, melyet az izraelita hitközségi, sőt nem ritkán a rituális kérdésekbe való beavatkozásra akarata ellen is, nem kényszerítettek volna?

És erről akarok itt egy pár szót mondani.

Ne ámítsuk magunkat azzal, mintha állami és társadalmi jogállásunk óhajainknak megfelelő, mintha a hitfelekezetek jogegyenlősége, — mi bennünket illet — teljes és tökéletes lehetne a nélkül, hogy vallásbeli autonómiánk törvényesen biztosíttassék.

S mert a magyar jogtörténet azt mutatja, hogy hazánkban a legbővebb jogforrás és időktől fogva a szokás volt, melyet utóbb megszentésíteni az írott törvény is soha el nem mulasztott, azon kell lennünk, hogy végre megszűnjék ezen rossz szokás praecedense lenni jövő beavatkozásoknak.

Kell, hogy az értelmiség ne vonuljon vissza hitközségi ügyeink kezelésétől, hanem épen ő legyen legbuzgóbban azon, hogy mindenütt, hol lehet, a szabad választáson alapuló autonómikus község-szervezet létesüljön; kell, hogy maga körül egyesítse az értelmes középrenDET, hogy ezek segítségével összetartva és egyetértve határt szabhasson azon vallás nélkül valóknak, kik semmibe sem veszik azt, ha hitközségeink a hatóságok által nem tekintetnek többnek, mint egy kaszinó, s ha vallási intézményeinket azon rendszabályok szerént ítélik meg, mint egy dalárdát, kik ezt semmibe sem veszik, mihelyt e rendszabályokat szenvedélyeik érdekében kiaknáztatják.

Az ily embereket községeink tagjaiul sem tekinthetjük, nem hogy az elárult hitközségek érdekeinek képviselését bizhatnók rájuk, s az ily emberek ellen, miután indokuk többnyire szertelen gőg, legbiztosabb fegyver, megbélyegzés és közmegvetés!

Mezei Mór.

Az előítéletek történetéhez.

A társadalmi élet balkinövéseinek megnyirbálása, — a mennyiben ezek ferde nevelés, hagyományos vakság, vagy keserű tapasztalatból merítik életerejüket — körünkben az időszaki sajtó ildomos gondjára bízott. A sajtó útján történő utbaigazítás, a közvetett javítás szerepét játszván, ha nem is járulna tényleg a társadalmi összeélet fejlesztéséhez, annak elvileg hatalmas emeltyűje, a haladás szükségképi föltétele.

A józanságra termett nép figyelemmel kíséri bölcsseit, kiket irástudóknak nevez, és az egészséges mag ép gyümölcsöt terem.

És ebben rejlik az eszmecsere jótékony hatása, mert

miként mindennek, úgy az előítéleteknek is van jó és rossz oldala, az önszeretetnek is van eszélyes és kába nyilvánulata. Mi lehet kívánatosabb részünkről, mint az alaptalan tudóskodást alapos tudománnyal megcáfolni, az álokoskodást igazi érvekkel megdönteni? Ily viszonzással a sérelmet, mint az önvédelemre fölhívást, még jótékony eredményívé tehetjük ügyünk és az igazság közügyére nézve. Miért ne tanuljunk ildomos önszeretetet, mely kötelességünk, még mások ildomtalan önszeretetéből is, okos buzgalmat, még mások szertelen buzgalmából is?

A népnek, mond Heine, mindig igaza van, ellenszenvét úgy, mint rokonérzetét valódi ösztön sugalja, csak nem tudja érzelmeit megfelelő alakba önteni, és az ügy helyett gyűlölete rendesen a személyt, az időszerű vagy helyi balviszonyok ártatlan bűnbakját, éri. Nem kárhoztatom ama gyűlöletet, melylyel a köznép a zsidót üldözi, csak ama boldogtalan tévedéseket kárhoztatom, melyek azt előidéztek. A nép szükségét szenved, hiányzanak eszélyei az élvek szerzésére, és noha papjai biztosítják, „hogy azért él az ember, hogy szenvedjen“ — mégis titkos vágyat érez az élv közegei iránt, és gyűlöli azokat, kiknek szekrényében azok fölhalmozvák; gyűlöli a gazdagokat s örül, ha vallása nem tiltja, hogy e gyűlöletének teljes erővel áldozzék. A pórnép a zsidóban mindig csak a pénzirtokost gyűlölte, szüntelen a fölhalmozott érc volt amaz elem, mely haragja villámain a zsidókra vezeté. Az időnkénti korszellem e gyűlöletnek mindenha megadá a szentesítést. A középkorban a zsidókat vallásos túlhevéskedésből verték agyon, vagy rabolták ki, — ép azon logica szabályainál fogva, mint Szent-Domingo szigeten, hol néhány fekete keresztény a massacre alkalmával a vallási jelvénynyel járt körül, kiáltván: Les blanc l'ont tué, tuons nous les blancs!

Nem élünk már a középkorban, a köznép felvilágosodottabb, nem üti már egyszerre agyon a zsidót, és nem szépíti gyűlöletét a vallással; korunk nem oly túlbuzgó, a hagyományos gyűlölet divatos szólásmodorba öltözködik, és a sörházakban úgy, mint a követek kamarájában a zsidók ellen kereskedelmi, iparbeli, tudományos, vagy épen bölcsészeti érvekkel szónokolnak. Csak aljas tettezők adnak ellenszenvüknek még mai napság is vallásos színezetet, — és üldözik a zsidót áhíthatos buzgalommal; a nagy tömeg őszintén bevallja, hogy itt anyagi érdekek képezik a rugót és ez a miatt törekszik a zsidót tehetségeinek szabad kifejtésében minél szűkebb körre szorítani. Így Frankfurtban 1828-ban csak huszonnégy zsidó házasodhatott évenként, nehogy megszorodhassanak és keresztény társaikra nagyobb verseny támadjon. Itt már a gyűlölet valódi oka álca nélkül jelenik meg, és pedig, nem szerzetes-ruhában, hanem a szatócs alakjában, ki aggódik, hogy a zsidó vállalkozó szelleme az iparban s kereskedelemben túlszárnyalja.

De hát a zsidók okai-e annak, hogy e szellem közöttük oly elijesztőleg fejlődött? Az egyedüli ok azon örültségben rejlik, melylyel a középkorban az ipar fontosságát félreismerték, a kereskedést nemtelennek, a pénzüzéséret gyalázatosnak bélyegezték, s így az iparág legjövődelmelőbb részét, jelesen a pénzüzéséretet a zsidók kezébe adták; úgy, hogy ezekből, egyéb gazdasági ágakból kizárva levén, szükségképen a legügyesebb kalmárok és tőzsérek váltak. Kényszerítették őket, hogy gazdagokká legyenek, és azután meggyűlölték őket gazdagságuk miatt; és habár a kereszténység nem viseltetik többé ellenszenvvel, az ipar iránt, és a keresztény iparosok, kereskedők ép oly kitanultak, ép oly gazdagok, mint a zsidók, ezeken mégis hátramaradt a hagyományos népgyűlölet foltja, a

nép még mindig a pénzbirtok képviselőit látja s gyűlöli bennök. Lám a világtörténetben mindenkinek igaza van, a kalapácsnak is, meg az üllőnek is

Rosenberg Izidor.

Egy kérdés a magyar sajtóhoz.

(Fmt.) „Azon nemzet, mely híven megőrzött alkotmányának s törvényeinek pajzsa alatt jogait s érdekeit biztosítva látja, nem kénytelen más helyzet, más viszonyok után sóvárogni,“ — így hangzik az utóbbi országgyűlés második feliratának egyik tétele.

És e tétel igen szép, s a mi több, e tétel igaz!

Igaz még akkor is, ha nem egész nemzetekre, hanem egyes nemzettöredékekre alkalmaztatik.

S mégis a magyar nemzet, mely saját ügyében ezen sarkigazságra hivatkozni el nem mulasztá, végképen elfelejtkezett róla, midőn mózesvallású tagjainak ügye forgott fenn.

Legkönnyebb, s ezért leggyakoribb volt a magyar zsidót hazafiatlansággal vádolni, a hon iránti idegenséggel gyanúsítani, külintenciók barátjául feltüntetni. Ezen szemrehányással majdnem mindannyiszor találkoztunk, a hányszor a közvélemény nagy közlönyei velünk foglalkoztak, de vajon a vádlóknak és gyanúsítóknak jutott-e csak egyetlen egyszer is eszükbe azon kérdést intézni a magyar nemzethez: „Vajon tettünk-e mi már valamit a végből, hogy a magyar zsidó érdekeit e hon intézményeinek fenmaradásával biztosítva lássa? Gondoskodtunk-e arról, hogy más helyzet, más viszonyok után sóvárogni kénytelen ne legyen?“

Ezzel az érdemes vádló és gyanúsító urak nem törődtek, pedig e kérdésnek döntő voltát elismerték, mint ezt az országgyűlési felirat tanúsítja.

A nemzet közlönyei részrehajlósága ellenében tehát a nemzet saját, ünnepélyes órában mondott szavaira hivatkozhatunk, s ha kétségbe vonandják hazafiasságunkat mindenkor azzal fogunk felelni, hogy a nemzettől függ, minket e hon intézményeinek legbuzgóbb védőivé tenni, — ha ez intézmények által érdekeinket biztosítandja; de míg a hon intézményei a zsidó érdekeit csak lábbal tapodják, addig — a nemzet szavai szerint — ő is kénytelen más helyzet, más viszonyok

S ha a magyar zsidó annyi mellőztetés, annyi sérelem után, mégis eddig semmi okot sem adott arra, hogy hazafiasságát kétségbe vonják, ez ismét a magyar nemzet saját nézete szerint — csoda, a háromezer éves törzs példátlan morálitásának tanujele! Pedig épen a zsidó az, kit — ugyancsak az idézett sarkigazság szerint — legbiztosabban lehetne e hon intézményeinek legbuzgóbb és legkitartóbb védelmére kényszeríteni. Mert ő az, kinek sorsa a „keresztény állam“ fogalmának meghonosulása óta a legingatagabb, s mert tehát, ha érdekei e hazában biztosítvák, egy új államalakzat esélyeinél ő kockázatot egyénileg is legtöbbet, míg most ily új alakzatokhoz, egyéni helyzetének javulását tekintve, legalább reményt köthet!

Hogy miért hozzuk mi ezt most fel, midőn a nemzetnek törvényes intézményeit megváltoztatni, nem áll hatalmában?

Mert a jövő kétes, s mert épen ezért arról óhajtánánk meggyőződni, hogy a magyar nemzet ezentul irányunk-

ban nagyobb méltányosságot, nem hogy teljes igazságságot tanúsítand.

Ezen meggyőződést pedig csak a sajtó érlelheti meg, ha tulemelkedik az előítéleten, és hivatásszerűleg buzgó hirdetője azon tannak, mely nekünk igazságot nyújt, és a hazát 400,000 buzgó honpolgárral gazdagítja, azontant, melyet, mint imént kifejtők, a nemzet saját elveiből megalapítani, s vele megértetni oly könnyű.

De mióta azon említettem szemrehányások megszűntek, azóta a sajtó közlönyei általában megszűntek rólunk szólani, megszűntek t. i. azok, melyek barátjainknak akarnak tartatni, de nem hallgattak el azok, melyeknek az intolerancia terjesztése mindennapi kenyerök!

A nemzetiségi kérdést sem lehet országgyűlésen kívül szabályozni, és mégis alig mulik nap, mely egy egy új cikket, alig hét, mely egy egy új javaslatot ne hozna e tárgyban. Minden erő felhasználtatik, minden kísérlet megtéteik, hogy a nemzet előkészíttessék a szükséges engedményekre, hogy összeegyeztessenek az ellenkező vélemények, és a veszedelmes surlódások elhárításával közös egyetértés egyengesse utját a majdani törvényhozásnak.

Miért nem követnek a zsidó kérdés tárgyában is hasonló eljárást? miért nem használják itt is a nyert időközt arra, hogy felvilágosítsák az előítéleteseket, leálcázzák az izgatókat, és szaporítsák a felvilágosodottakat?

E részben csak nem hivatkozhatnak közlönyein a sajtóviszonyokra, miért tehát ott annyi buzgalom, s itt ennyi közöny?

Azért-e, hogy ha majd összeül az új országgyűlés, mondhassák, mikép a nemzet még nincs előkészítve a teljes emáncipációra, s az államorganismus azt csak homeopátikus adagokban fogadhatja be?

Vagy épen ismét elnapoltassék talán a zsidó kérdés? minek is tüntetnék ki Európa és a művelt világ előtt, liberalismusunk hol éri határát, midőn sokkal könnyebb azt mondani: nincs most időnk foglalkozni — ily láppálíakkal?

A „Magyar Izraelita“ ujjászületése.

Minden szellemi munka fölötti íteletnél az értelmesebb s mélyebb belátású ember mindaddig tartózkodni fog a tárgy fölötti íteletnek nyilvánításától, míg annak indoka, iránya, s végcélja felől bizonytalanságban van, s csak akkor fog a tárgy helyeslésébe vagy rosszalásába bocsájtkozni, miután tökéletes meggyőződést szerzett magának arról, hogy a szóban forgó tárgy ezt vagy amazt mégérdemli. Ugyanezen szempontból kell kiindulnunk, ha valamely lap — legyen ez politikai, belletristikai vagy egyéb irányú — megjelenésének előleges jelentését vagy első próbahasábjait látjuk, el nem szabad hamarkodnunk a megjelent vagy megjelenendő lap fölötti íteletünkkel mindaddig, míg a feladatot, melyet az illető lap magának kitűzött, működése módját, s törekvésének célját egészen meg nem ismertük.

De mindezek tekintetében e lap kivételt képez! Már annak megjelenése s tetteles létesülése elegendő volt arra, hogy minket s minden jóérezelmű izraelitát Magyarországbán örömmel töltsön el, örömmel mindazokat, kik a hazai nyelv s irodalom iránt ama tiszta hazafiui érületet ápolják, melynek a hazáját szerető, s abban s azzal élő, s törekvéseit osztó lakos szívében hiányoznia nem szabad. — A „Magyar Izraelita“ tudomásunk szerint az első ez irányú

hetilap, mely Magyarországon a magyar izraeliták számára valaha megjelent. Már ez magában elegendő okot nyújt e lap megjelenésének örömmel való üdvözlésére, és sikerdús jövőjének prognostikálására. S valóban, ha egyéb érdeme e lap szerkesztőségének nem volna, mint az, hogy ezen eszmét létesítette, már akkor is elismerésünkre méltán szert tett, minthogy ez által a magyar izraelitáknak alkalmat nyújtott, s pályát nyitott a hazai nyelvnek a hitfelekezeti érdekek terén való gyakorlatára s általánosítására. Nem akarjuk most azt vizsgálni, mennyire van a magyar izraelitáknak szükségök olyan irányú s színezetű lapra; arról sem akarunk vitatkozni, mennyire felelt meg e lap mindeddig kitűzött föladatának, s mennyire nem — mind erről szólni jövőre tartjuk főn magunknak — csak azt a tényt akarjuk itten konstatározni, s a magyar izraeliták szemei elébe tartani, hogy alig múlt egy éve, hogy egy a magyar zsidóságra nézve oly szép s érdekes vállalat föltűnt s — ismételjük alig múlt egy éve — hosszú s nehéz tengődés után el is tűnt. Hol fekszik e szomorító jelenségnek oka? Erre kétféleképen feltehetünk: vagy

részvételihiány az, mely a magyar izraelitának minden a hazai nyelv körül fáradozó magasabb vállalatot lehetlenné tesz s minden jobb fordulatra törekedő erőt kifogyaszt; vagy

a lap eddig elhibázott iránya az, melylyel szemben a legmelegebb részvétnek is elhűlnie kellett.

Az első nehéz vád volna hitsorsosink, a második e lap előbbi szerkesztősége ellen. Mi pedig váddal senkit sem akarunk illetni, sőt állítani merjük, hogy az első nem áll, miután hitsorsosink részvéte fényesen mutatkozott, s mindig fog mutatkozni, hol s mikor a hazai nyelv s irodalom hitsorsosink közötti felvirágoztatása s általánosítása forog szóban. A másodikat illetőleg pedig csak arra bátorkodunk t. olvasóinkat figyelmeztetni, hogy tág hézag terjeszkedik minden s különösen minden szellemi váltlatnál az abstract eszme s ennek tetteles végbevitel közt, s hogy ezen hézag kitöltése vagy áthidalására idő s erőre van szükségünk.

Ezt akartuk megjegyezni, midőn e lap több hónapi félbenzakasztás után, egy ügyes kéz által újra fölvétetik, előleges bevezetésül annak, mit a „Magyar Izraelita“ szükséges volta- s irányáról a jövő számokban szólni akarunk.

Bánfi.

A zsidó gazdák.

A P. N. m. é. dec. 28-diki számában, a tárcarovatban egy „Néhány szó a hg. Eszterházy-féle javak kibérléséhez“ című cikkre akadunk, mely mindenestre írójának becsületére válik. A cikk tartalma fényes mezei és közgazdasági ismeretet tanúsít, úgy hogy akár ujjal mutathatnánk annak írójára: de épen azért, mivel e sorok a hazai körülményekben igen is jártas férfutól erednek, nem hagyhatjuk megemléketlenül annak „A nagy tőke lega ább nem is azon kalap alatt található, melyet hord a valódi gazdasági értelmiség“ — e cikkben kimondott nézetét, mely természetesen épen a zsidókra utal, és mit másképp nem is magyarázhatunk meg magunknak, mint azon részünkről fájdalomosan, de igen igen gyakran tapasztalt körülménynél fogva, hogy még legnagyobb nemzetgazdasaink is, kik pontosan meg tudják mondani: hány hízott ökröt hajtának fel évenként Bécsbe, hány százalékkal satnyul évenként hazánkban a lótenyésztés, hány birka döglött el ez vagy amaz évben, e vagy ama

betegségben, N. vagy F. megyében, a zsidókat soha sem méltatták és még mai napig som méltatják studiumukra; mert ha előítéleteikből kivetkőzve és minden szűkkeblőséget félretéve széttekintenenek széles e hazában, és főleg annak gazdag alföldén, és — mi sokaknál csaknem lehetetlen — részrehajlatlanul itélnének, azt tapasztalnék, hogy a zsidók legalább is oly értelmes gazdák, mint más hazánkiai. Ha minden egyebet mellőzve csak azt az egyet vesszük tekintetbe, hogy hazánkban igen sok földesur, mig földet maga kezelte, vagy tisztei által kezeltette, vagy tönkre jutott, vagy legalább is a tönkrejutás örvényének széléhez vitetett, midőn pedig földet haszonbérbe adta, maga is tetemes haszonbért kapott, a haszonbéres zsidó is meggazdagodott mellette, a haszonbéres zsidó földesurát is megmentette a bukástól, magát is fölsegezte, megszede, hogy alföldi szegényebb zsidóink, kik nagyobb részt földmivelők, már eddigelé is odavitték, hogy gyermekeiket kellően neveltethetik majdnem mindenütt kizárólagosan saját erszényökből föntartott iskolákban, hogy közös isteni tisztelet tartására templomokat — hol kisebbet, hol nagyobbat — építettek vagy építenek, mi szintén nem csekély áldozatba kerül, hogy minden hazai célhoz és közintézethez járulhatnak filléreikkel, a mint minden jótékony célra való aláírási íveken találkozunk is neveikkel, habár nem is oly tetemes összegek mellett, mint X vagy Y gróf, B. vagy P. báró neveivel, — könnyen belátjuk, — ha akarjuk, — hogy a zsidók okszerűen gazdálkodnak, takarékosak és értelmesek.

Értelmes gazdának csekély véleményünk szerint épen csak az mondható, ki tőkét minél kisebb földméreten, minél jobban tudja hasznosítani, és költségvetését úgy tudja berendezni, hogy Istennek, hazának és az emberiségnek egyiránt, tőle kitelhetőleg eleget tegyen, és ha van népréteg, melynél ezen józan felosztást találjuk, az bizonyosan a zsidóké. Mig tehát cikkirő ur az ellenkezőről meg nem győzend bennünket, mindig azt hisszük, hogy zsidóink ép oly értelmes gazdák, mint akár papistáink, akár protestánsaink vagy románjaink.

Nagy bakot lőne azonban az, ki cikkirő urnak helytelen állításában logikátlanságot látna, ő vele mint legtöbb hazánkfiával vele született azon szerencsétlen — a magyaroknál, tisztelet a kivételeknek, apáról fiura szálló — tulajdonság, hogy minden zsidót páriának tekintsen, ki semmi nagyért, szépért, jóért nemcsak nem lelkesedik, de nem is lelkesedhetik, másrészt pedig mint sokat járt ember tudja, mily nehézségekkel jár a gazdálkodás általában, és főleg a zsidókra nézve a napjainkban oly annyira elfajult cselédekkel, — ezekből és a zsidók vélt következetlenségéből és gyávaságából vonja ki cikkirő ur ama feltevését; ő azt nem tudja — mert a zsidókat, sohasem tanulmányozta — hogy a zsidónak következetességét, szorgalmát és kitartását ez nem riasztja vissza attól, hogy értelmes gazdának képezze ki magát, azt pedig épen semmiképp sem hitetheted el vele, hogy jobb módú hitsorsosink, kik az utolsó években Pesten vettek lakásukat Pestre, hogy mint értelmes emberek, kik annak szükségét érzik, szellemi élvezetekben, lelki gyönyörökben is részestülhessenek, mi faluhelyen legtöbbnyire meg van tőlük tagadva, mindazoknak, kik értelmes gazdáknak tartják magokat, ajtaik — szájalomra méltó szűkkeblőségből — elzárva levén előttök, mert — megbocsájthatlan vétek! — zsidók!

Décsey Zsigmond.

Kosmopoliták legyünk-e vagy hazafiak?

Alig üdvözöltem nagyobb örömmel Amerikából visszatértemkor Europa e partjait, mint becses lap újbóli megindításának híret, mert hiába tagadnám, idegen ajku közlöny sohasem fogja helyesens eredménnyel képviselhetni felekezetünk érdekeit itt a hazában. Igaz a felbomlott világviszonyok nem kedvezők, a szegény író borult láthatárára ijesztő villámokat szór az úgy is göröngyös utra, de azért se baj tisztelt szerkesztő barátom, csak törjünk előre, okkal móddal még is utóvégre eléjük, ha nem is a juste millieu dermesztő fagyát, de legalább azt, hogy magyaroknak fogunk elismertetni minmagunk, úgy mint mások által. Ne gondolja senki, hogy itt politikai hitvallás, vagy alkotmányosság, vagy nem alkotmányosság meletti küzdésről lehetne szó, mi megnyugszunk a jövőben; mi nem is ereszkedünk vallási elvek vitatásába, mi csak egyet óhajtunk, csak egyet akarunk bizonyítani, hogy érdekeink magyar érdekek, hogy nyelvünk magyar, és hogy akár honnan agyarkodjanak ellenünk, legszentebb feladatunk, terjeszteni az eszmét, hogy magyarok vagyunk s leszünk is.

Egyetértek tökéletesen azokkal, kik egy ország felvirágoztatását nem annak elszigetelése, elvonultsága által akarják elérni, igen is közeledjék egymáshoz az emberiség, álljon mind anyagi mind szellemi összeköttetésben minden hon minél több más országgal, de azért nemzeti-sége s nyelvét csorba ne érje. Jaj azon népnek, mely e két szent nemtőjéről megfeledkezvén, szolgalelkűleg bebarangolja a világot, s ibi bene ubi patria felvél lesi a zsiros falatokat; oly nép az egykori kapadociaiak megvetésre méltó sorsára jutván, mielőtt teljesen megsemissülne, magának s másoknak veszélyére válik.

Már akár hogy forgassuk ős hagyományainkat, mindenütt ráakadunk azon magas értelem szülte parancsra, miszerént testtel lélekkel ragaszkodjunk azon országhoz, melyben születünk, melyben élünk; ez már rég elismert tény, de a világ legműveltebb népei is hazájokat, nyelvöket s nemzetiségöket tartják legdrágább kincseiknek és világért sem cserélnék ki másokkal, és azon művelt népek közt lakó hitsorsosink is igen buzgó vallásuak ugyan, de elborzadnának azon rájuk nézve megfoghatlan feltevésre, hogy mivel őseik egykoron más hazában laktak, ők más nemzetiséghez tartozzanak, mint például a francia, angol, olaszhoz. A mig itt is minálunk ezen megalapított elv közösen el nem ismertetik, nem boldogulunk, nem boldogulhatunk! Am legyen mostoha irántunk e hon, vessen követ arra, a ki forrón szereti, mégis hazánk, édes szeretett hazánk, s bármi legyen is a sors, melyet e honra a jövő mérhet, annyi bizonyos, hogy nekünk s utódinknak a magyar nemzet e sorsában, a haza jó s balszerencséjében osztoznunk kell.

Minek előtte tehát a kosmopolita Don Quixotteszerű lényéről bővebben értekezni, vérző szívvel kell megvallanom, miszerént tisztelt hitrokonink részvéte még eddig nem igen mutatkozott ez igazán üdvös vállalat iránt, egyetlen magyar közlegünk vala benne és megfeneklett; adja Isten, hogy újbóli megindítása azon meggyőződést csepegtesse minden zsidó szívbe, miszerént oly nagylelkű áldozat, a minővel megindítása jár, közös felkarolásra annál is méltóbb, mivel csak vállalat vetve emelhetjük általános érvényre — a sok idegen ellenséges elemmel szemben

— azon szent kincset: bájos hangzatu nyelvünket, mely minél előbb visszahangozzon minden héber családban s körben.

És pedig vajmi szép s reménydús erők gyűltek ezen annyi viszontagsággal küzdő lap körül, s a ki tekintetbe veszi, mennyi rosz akarat, botorság, félszepség ellen kell harczba szállnia, az nyujtson segédkezet, közérvel megküzdhetünk a sok bajjal, s kedvező eredményt várhatunk.

A közös emberiség iránti szeretet oly magasztos eszme, mely a művelődés s felvilágosultság legemelkedetebb fokát jellemzi, és földünkön csak némileg valósíttatva a boldogság oly meseszerű állapotját hozná létre, mely a bomló félben levő társadalmakat egyenesen az aranykor édenjébe vinné. Ámde kevés példájára akadunk, mind a régi, mind a közel multban s épen oly kevéssé a jelenben annak, hogy az egész emberiség egyetemes érdekeit karolta volna fel minden egyes nemzet, egyéni érdekeink kirekesztésével! Nincsen itt módomban kutatni azt, mit eredményeztek azon e mennyei eszmével szülemlett vallások, melyek e feladat nevében oly nagy változásokat hozának létre a világban, de egy futó pillanat a történetre azonnal megmutatja, hogy még nem létezett oly elkorcsosodott népe a földnek, mely szülőföldjét, hazáját mintegy istenítve, a haza s nemzet iránti szeretetet a vallás tanával ugyanazonos érvényre nem emelte volna, és valljuk meg, nincsen-e a haza fogalmában oly lelkesítő, minden emberi viszontagságon tülemelő valami, hogy még a legeltompultabb lélek is nemes érzésre fel ne rezzenne rajta.

Ipar s kereskedelem jelszavai a mostani kornak; azt mondják sokan, lerontvák a válaszfalak a népek közt, a józan felfogás a haladás mérvét az anyagi jólét fokához szabja; de ha az emberi kebelből minden pózis elszállt, ha a népelet pusztá sivataggá aszott, számítsák ki aztán azok, kik az üzleten kívül minden egyebet ábrándnak bélyegeznek, számítsák ki, minő alakokat fognának ölteni elvégre az értelmileg annyira kijózanult társulatok, melyeket épen csak az ipar önzésszülte kötelékei kapcsolnak egymáshoz.

Nem! az nem lehet, az isteni gondviselés nem engedendi, hogy az emberiség annyira elfajuljon, mert nemünk haladása inkább az érzések nemesbűlésétől függ és ez okszerűen arra visz, hogy csak vallásunk ázsiai, mi pedig e hazának igazán hű fia levén, egyéb művelt országbeli hitrokonink fényes példájára testtel lélekkel még gondolkodásunkban s gondolataink hazánk nyelvvelifejezésében is hű fia maradunk. Ne tekintsünk más népfajokat, ne nézzük, hogy tekint, hogy fogad minket e hon, a közel jövőben el-elenyésznek a balfogalmak, el-eltűnendik az igazságtalan előítélet. Azt mondja egy régi példaszó: minden ember a maga szerencséjének kovácsa, ez egész népeknél is áll, a minő alapra fekteti jövődjét, olyan biztossággal kínálja majd a sors, midőn a lét és nem lét válságos ideje bekövetkezik. Valamint sok nemzedéknek oly helyzet jutott, mely megutáltatja vele állását, mely átokra fakasztja ajkait elődei ellen, kik vagy büneik, vagy könnyelműségök által gyermekeik legdrágább érdekeit kockára tévék, úgy ellenben meg fognak bennünket áldani közvetlen utódaink, ha utat törtünk számukra, ha végkép megszüntettük azon középkori barbar-ságot, mely száműzetéstünkben az egyik és a másik ország közti különbséget felismerni nem engedé.

Neumann Salamon.

TÁRCA.

Uti levelek.

I.

1861. Julius hóban.

Isten veled szép város!

Hiába Pest csak Pest. Kellemetes egy lakhely biz az, mert a zajló világváros és a csendes városka közt arany középut, melyen haladni mindig jó. De kivált most, kedves városom oly szép vagy, mint a menyasszony, ki örömteli szemmel és dobogó szívvel néz a távolba, vajon jő-e már a vőlegény, ki az oltárhoz vesesse.

De hiszen menyasszony is vagy te, a szabadsággal akarsz te egybekelni, azzal akarsz élni, azzal meghalni.

Szép remények emelik kebledet; de ki tudja, vajon el fog-e jönni a várva várt vőlegény.

Igen, szép remény deríti külsődöt, de nem mint nap, mely fölkeltekor vérrel özönl el a láthatárt, hanem mint szelid hold, mely ezüst sugáiraival az arany béke boldog napjait hirdeti.

Telni fogsz-e, te hold? . . .

Meglehet, hogy máskor is nehezen váltam el hazám fővárosától, de oly szorult kebellem nem léptem ki soha azon város határából, melynek közepén a hon választottjai nemzetünk jövője, honunk léte vagy nem léte fölött tanácskoznak.

Noha uti leveleimet oly szerkesztőségnek szándékszom átadni, melynek főcélja hitrokonomaim mellett a síkra szállani, mégis akarva nem akarva, első soraimban nem hittestvéreim iránti szeretetem és azokozói hő ragaszkodásom, hanem forró honszeretetem érzelme tükröződik vissza, mert valamint Velencében elégszer hallhatni: „Siamo Veneziani e poi Christiani“ — úgy én is főnnön fogom hirdetni mindig: „Előbb magyarok legyünk, és aztán zsidók!“ — *)

Ha igénytelen vázlataim címé némely olvasó előtt sokat igérőnek tetszenék, akkor legalább azon hiszemben ne legyen, miszerént én szándékosan választottam egy ilyent, mert ha szerényebb címet találtam volna tollamban, ugy azt bizonynyal fölhasználtam volna. Hogy nem túlszerénység okozta kacérkodásból teszem ezen észrevételt, tanusítom azzal, hogy kijelentem, miszerént sokkal célszerűbbnek találom, keveset ígérni, és sokat nyújtani, mint nagy ígéreket tenni, és az olvasó kívánalmainak csak kis mértékben felelni meg.

Különbben is szándékom lévén utazási szenvedélyem kielégítése miatt ez idén Magyarhon néhány vidékét bentazni, nagyon szívesen fogadám, midőn egyik jó barátom azon meghívással lépett szobamba, hogy szabad időm egy részét szülőföldjén töltsen el.

Talpra esett egy magyar fiú, ez az én barátom — de azért ne tessék ráfogni, hogy nem zsidó — a kinek ajkáról úgy folyik a szép magyar szó, mint palackból a jó tokaji asszú.

— Nos barátom — szóla hozzám — jösz-e délután? De hogy is nem jönnél, hiszen ugy fogunk élni, mint a kis királyok. Vadászni, uszni, lovagolni, kocsikázni, szóval mulatni fogunk, de ugy, hogy arról itt városban fogalmad sincs. Azonkívül van ám ott leány is, de olyan, hogy nem egy rossz versed fog napvilágot látni, meg cigány is, a ki ugy hegedül, hogy lábad akaratlanul is elkezd a frisset járni.

Szóval élénk és szép színekkel festé a falusi életet — és néhány órával később hajón voltunk.

Éles fütty után, mely melaságomból fölriasztott, a hajó orra erővel és főséggel kezdé a duna keblét hasítani, és mintha Szé-

chényi emléke előtt hajolna meg kéményhengere, oly ájtatossággal és méltósággal ereszkedett le.

Miután barátom Petőfi szép versét — elég volna ugyan azt mondani: Petőfi versét — „a duna“ elrecitálta, azon kérdéssel fordult hozzám, hogy miért nem hagytam rossz kedvemet a városban.

— Ha a nagy beteg javulni kezd — felelék — még csak akkor kell az orvosnak legjobban vigyáznia, hogy betegségébe vissza ne essék, mert ha ez megtörténik, akkor vége életének. Hazánk nagyon beteg volt, most javul, de ha . . .

Nem is kellett e mondatot bevégezni; barátom megértett.

Rövid ideig mindketten hallgatásba mertiltünk.

A lánchidon alól elmenvén, fölnéztem az azon járó népre, egy kis leányt keresendő, a ki megígérte, hogy elutazásom idejékor ott leend.

Kis rokonom beváltotta szavát. Nagy örömmel vettem észre azon barna napernyőt, melylyel finom bőrtü arcát az égető napsugarak ellen sokszor megvédtém, de még nagyobb örömmel az alatta levő csillogó szemet, mely bucupillantását reám veté. A vele levő mama — kinek oly ügyekben természetesen több praxisa volt — keszkenyővel kezdett inteni, a jó leány követte példáját, és én a felelettel nem késtem.

Addig néztem, addig néztem a kis leányt a barna napernyővel, míg szép álomként eltűnt szemem elől.

Körtlénéztem; két nő volt a hajón, hanem — kellelten kárpótlás a kis barna napernyőért, — egyrészt nem voltak leányok, másrészt pedig a sok átélt tavasz miatt, életök tavasza firtjeikkel együtt ősz lön.

A fiatalabbik — vakok közt király a félszemű — legyezőjével gyöngéd férje gyöngédtelen szivarfüstjét távolítá el magától, a korosabb pedig, kit az évek olyannyira emáncipáltak, hogy garde monsieur nélkül utazott, régi divatu pápaszemet, ugynevezett ornyargát vön ki, és az „Ungar“ kezdé olvasni.

Mégis legjobb hajón utazni — gondolám — ott legalább társaságban van az ember!

Ámbár némi gunynyal emlékezem vissza utitársaimra, mégis meg kell vallanom, hogy a kevésbbé öreg bölgyet megszólítottam. Férje — ki ugy látszott, disponibilis hivatalnok volt, mert feltűnő soványságnak örvendett, féltékeny pillantásokat vetett hitvesére, és mindig nagyobb füstfelhőket bocsájtott ki szájából. De a hölgy azokat legyezőjével elhajtván, oly bájolón mosolygott reám, hogy akaratom ellen az én ajkamon is gyöngé mosoly lebegett el.

Barátomnak kedvezőbb és könnyebb szerepe jutott, mert ő az „Ungar“ olvasónőjéhez közeledett — kinek oldala mellett nem állott cerberus. Szegény barátom pórul járt — mert megtetszett az emáncipált hölgynek. Még egy oly győzelem, és barátom el volna veszve! —

Midőn barátom a pápaszemes hölgy szeretett pincslijének egy kis cukrot adott, olyannyira megkedveltetett, hogy a galant utitársnő ezüst szelencéjét elővevé és tubákkal megkínálta.

Barátom hölgyeknek nem szeret kosarat adni — tehát ezutal se tette.

Kegyed fölötte nyájas — mondá, — és bizonyítékul, hogy igazat szól, erélyes prűszentéssel bizonyolta szavai valódiságát.

Nemsokára odahagytuk a hölgyeket, mert az egyiknek férje, a másíknak pedig pincsije nem igen akarta szívelni, hogy mulasunk velök.

De sokkal érdekesebb volt is, a duna mentén a gyönyörű vidéket szemlélni.

(Folytatatik.)

Grósz Károly.

*) Honszeretetünk és vallásbeli kötelességeink nem jutnak kollísióba — nem is látjuk tehát helyén ön osztályozását. Szerk.

A zsidóház a kárpátokban.

(A „Neuzeit,“ után.)

A galliciai országon Árva vármegye felé fekszik Szaipus-Zivcecs, többnyire vagyonos polgároktól lakott városka. A várhoz vezető uton jól ápolt faházak között egy 3—4 lábnyi magas kőépületnek rozzant, szürke, környezetétől szembeszökően eltűró romladékai hevernek. Szóljon valamit ezen kőépületről, kérje egy utazó kísérőjét, egy benszülött polgárt, és a következő felvilágosítást nyerte tőle, melynek valóságát minden odaváló lakos bizonyítja.

„Városkánk,“ kezdé, „mint több más város Galliciában, a Piastok alatti alapítására óta azon kiváltságban részesült, hogy a zsidókat a letelepedés jogából kizárhatja. Csak a felvilágosított József császár engedé meg egy zsidó kérévényezneket, az épen alakulásban levő várutca házat építtetni, mely engedély felhasználásával a zsidó nem is késett sokáig. — Vagyonos levén, a szokásosnál nagyobb diszszel akart építeni, fa helyett követ alkalmazott, s ez által a kiváltságos jogában sértett polgárság irigységét és gyűlöletét ébreszté föl. — Ez meg is kezdé azonnal ellenségeskedését és rendszerént éjjel feldulta azt, mi nappal fáradsággal építtetett. — A nem kevésbé zsidóellenes bíróságához intézett panaszok mitssem használtak, magánsegély nem volt lehetséges, és nem is lett volna tanácsos, mit tehetett a szegény zsidó? A szakadatlan surlódást s vizzályt megunva, elhagyá a helységet és sorsára hagyta a megkezdetett épületet.“

„Sok év mult el; hová költözött a zsidó, azt nem tudni, a megkezdetett építmény uratlanná lön. Ekkor villant meg a város képviselőinek egyikében azon gondolat, a szilárdalapot felhasználni, hogy arra házat építsen. A hivatalársak engedélyét ezen bitorlásra megnyerni igen könnyű volt, és kömvészek, ácsok, megkezdtek munkájukat. Ennek azonban nemsokára meg kellett szakadnia, mert az első állvány felállításánál az építető egy leeső gerendától agyonütetett. A meghalt örökösének a csekély költségeket megtérítvén, egy másik polgár lépett elődének jogába, de a véletlen rajta is megboszulta magát: mindjárt első nap esett a szerencsétlen a mészgödörbe és rémitő halálnak lön áldozatja.

Néhány évvel később ismét hozzáfogott valaki, dacára annak, hogy baráti és polgártársai őt ettől óvták, de a kezdet utáni éjben rögtön meghalt.

Ekkor babonás félelem támadt a többiekben, a munkások az Isten kezétől sujtott építéshez nyulni nem akartak és senkinek sem fájt többé a „zsidóházra“ a foga, mely csak halált és nyomorúságot hoz tulajdonosaira. A rom még mindig viseli a „zsidóház,“ nevé, és így áll a félig tülledékeny építmény a különben csinosan épült utca közepén. Senki sem meri a rettegett háznak csak egy követ is használni, de még a fűvet, mely e kietlen téren nő sem akarja senki lekaszálni.

Igy áll itt a rom; zsidó és keresztény egyaránt isteni büntetésnek tartják a vállalkozó építők halálát. Még rövid idő előtt Szaypusban nem volt szabad zsidónak laknia, és mióta szabad, senki sem kívánczik oda.

P E S T.

Az „Izraelita Magyar Egylet“ f. h. 9-én tartott választmányi ülésében szinte budgetféle tárgyalások folytak. Az egylet anyagilag is sok nehézséggel küzd, mert eltekintve attól, hogy a fizető tagok száma az egylet alapításánál történt aláírások számával szemben váratlanul csekély, az egylet szellemi vállalatai sem találkoztak eddigelé zson részvétellel, mely a midőn ujabbakra buzdít, egyszersmind az azokra szükséges anyagi erőt is előteremti.

Névszerént az ismeretes hangoztató s elemi olvasó könyv az, mely a helyett, hogy az egyletnek a remélt sympathiákat megszerezte volna, eddig csak az egylet további működésében gátló akadály. — Szó volt róla, nagyobb elterjesztés végett, e könyvet egyik vagy másik könyvkereskedőnek bizományba adni, de ez ezuttal még elmaradt.*)

Az utolsó szépirodalmi felolvasás f. hó 11-kén tartott. Olvasott Rosenberg Izidor ur egy „Női politika“ című németből fordított elbeszélést, és Arany László ur Garay Jánosnak „Az Obsitos“ című költeményét. Olvasókról és olvasmányról csak ugyanazt mondhatom, mit mult heti tudósításomban mondtam.

Inkább is csak azt akarom megemlíteni, hogy a közönség ez alkalommal még kisebb számban jelent meg, mint ekkoráig. Sokféle okai lehetnek e jelenségnek — a községetünk láthatarát is elborított komor idők, a debreceni vásár, stb. — de én részemről már általában is azon nézetben vagyok, hogy e felolvasások teljes jelentőségükre csak akkor fognak emelkedhetni, ha hölgyeink által is látogatottak lesznek. Mert a gyermek rendszerént azon nyelvet szereti legjobban, melyet anyja leginkább kedvel, s a működő bizottság bizonyosan nem fogna elmulasztani semmit, hogy hazai nyelvünket hölgyeinkkel még inkább megkedveltesse, ha csak ezek hajlandók volnának a kísérletet magokkal megtétni.

A hitközségi választmányra ezuttal csak félve viszem tollamat, mert attól tartok, hogy a mit leir, sirkői felirat találna lenni, mikorára olvasóim színe elé kerül.

De ha halotti beszéd volna is, az egyet elmondani késztet a közlismerés, miszerént a pesti hitközségnek évek óta ez első előjárósága, melynek minden léptéről elmondhatta minden értelmes közsétag: „tudunkkal és akarattunkkal történt“, — mely nem a községen kívül álló tekintélyekben, hanem magának a községnak közbizalmában kereste és lelte lételének támaszát!

A közgyűlés, melytől oly sokat vártunk, hatóságilag betiltatott, s előjáróság és választmány felett is damokleskard lebeg. Honnan támadt, melyik oldalról jött a vész? könnyen kitalálható, — de majd ha a krízis elmulandott, mi is visszatérünk annak történetére, hogy érdem szerént dicsérjünk s korholjunk.

Mint már mult heti tudósításomban érintém, f. hó 8, 9, és 10-kén fa, kenyér és pénz osztatott ki a szegények között. 190 elhagyottnak jutott ezuttal segély.

A községi előjáróságot ezen kiosztásnál a jótékony-sági osztály elnöki helyettese s szegények atyja H ü r s c h K á r o l y ur képviselte, ki a halakönnyeket siró szegényeket biztató és vigasztaló szavakkal bátorította.

Szívindító látvány volt az egész, mely, mint halljuk, jövő hónapban is ismétlődni fogna. Említésre méltó e mellett az, hogy ezen segélyezések nem a község pénztárából, hanem magánosok adományáiból folynak, melyek egyenesen a szegények számára a községi előjárósághoz küldetnek.

Alkalmam volt betekíteni a mult heti tudósításomban érintett új szabályzatokba, melyeket a jótékony-sági osztály megbízásából R ó z s a y J ó z s e f orvostudor ur dolgozott ki, részben a szegények atyjával együtt. Van szegényügyi statutum, utasítás a községi szegényorvosok, utasítás a kórházi orvosok, szolgák, betegápolók számára. — A kórodában keresztül vitt javítások, mondják,

*) A könyvből eddig mintegy 1500 példány kelt el, s ennek árát is a megrendelők, — többnyire iskolai előjárók s tanítók, beküldeni még mindig késnek.

hogy egyedül a gyógyszerek beszerzésének ágában évenkénti 4,000 frttal fognak körülbelül a költségeket csökkenteni.

Mi lesz most mindezen tídvös munkálatokból? lesz e valóság mind ezen szép tervből? azt a legközelebbi napok fogják eldönteni, el azt is, kit érjen a felelősség Isten és ember előtt, ha ennyi jó törekvés csirájában elfojtának.

Annyival sajnosabb volna pedig, ha a választmány dícséretes tevékenysége megakasztatnék, miután, mint halljuk, épen most kerül sorra községületünk legfontosabb ága — az iskolai ügy!

F. hó 11-én egy kis családi ünnepélyt is ültek a községi teremben, vendégek számos választmányi tag és közgyűlési képviselő, háziur — az árvák atyja voltak. Egy községi gondviselés alatt felnevekedett árva gyermek, tizenharmadik életévet érvén, jól sikerült beszédében köszönte meg a községtől élvezett jótéteményeket. Ft. Meisel főrabbi ur ez alkalommal hathatós szónoklattal ajánlotta a tervezett árvaház ügyét, mire Kern Jakab ur a rituális osztály elnöke azon biztosítással felelt, hogy a nagyfontosságú terv valóstítása érdekében legközelebb fognak az első lépések megtételni.

Adja az ég, hogy erőnk is, időnk is legyen az elkezdett nemes célu vállalatok keresztlüvitelére! **T e n c e r.**

Vegyes hírek.

* A „Pester Lloyd“ következő eseményről tudósít:

Keszihóci izraelita lakos Steiner Jakab Katalin nevű 17 éves leánya, — több év óta elmebeteg, és orvosa által örültnék nyilvánított, m. hó 21-én szülei házából megszökött. Több napi bolyongás után 27-én a felsőtúri plébánoshoz, tisztelendő Mezey József urhoz került, ki őt minden más emberrel közlekedéstől elzárta, és a római katolikus vallásban oktatta.

Megtudván ezt a szerencsétlen atya, a királyi biztosnál keresett segítséget, előadván, hogy gyermeke nem csak kiskorú, hanem orvosi bizonyítvány tanúsága szerint örült is. Ennek következtében a királyi biztos által megbízott szolgabíró, a plébános urat értesítette is arról, hogy az ügy bírói vizsgálatnak leszen tárgya. Mindamellert ez a kiskorú örültön a keresztelést f. hó 8-án sietve teljesítette, mit a szolgabírónak azzal jelentett be, hogy a leányt tovább magánál tartani nem akarván, azt elvitetni kéri. A leány atyja többször volt Felső-Túron, de a plébános által leányához nem is bocsájtatt, sőt eleinte ez azt is tagadta, hogy a leány nála van.

Most az ügy a megyei törvényszékhez tétetett át, s mi reméljük, hogy ez megfogja boszulni a sértett igazságot, már csak azért is, nehogy a mortáragály hazánkban is elterjedjen.

Egy kérdést azonban el nem nyomhatunk, — mit mondott volna a „Pesti Hirnök“, ha esetleg a leány lett volna katolikus, és a pap zsidó, vagy csak protestáns is?

* A „Pesti Hirnök“ így ír:

Az ügyvédi vizsga letételéért folyamodott zsidóknak a censura letételéhez szükséges engedélyt a kir. tábla a fenálló és el

nem törölt törvények értelmében megtagadta. Ohajtjuk, hogy e törvények soha el ne töröltessenek, mert mi lenne az országból, ha az uzorás is zsidó, és az ügyvéd is zsidó?

Hogy a „Pesti Hirnök“ a zsidó ügyvédjelöltek elutasíttatásának örül, azon soha sem kételkedett senki, de vajon örül-e annak is, ha a magyar nemzet szabadelvűségét ország világ dicséri? ezt kérdjük.

Egyébként, ha a „Hirnök“ okoskodásában csak egy mákszemnyi logika és következetesség volna, a zsidónak zsidó ügyvédre már csak azért is szüksége volna, hogy gyermekeinek személyes biztonságát, telivér katolikus fanatizmus ellen óvhassa, mire a fenti eset — argumentum ad hominem.

— Az „Israelita Magyar Egylet“-ben e héten nem lesz felolvasás.

— S. a. Ujhelyi levelezünk értesít, hogy a nm. m. kir. helytartótanács az ottani elemi mintafőtanodában a magyar nyelvet hozta be tannyelvül, és ideiglenes igazgatónl Weinberger Gyula urat megerősítette.

— A francia közoktatási ügyér egy körlevelet bocsájtott ki, melylyel a papi szerzetek, minden kiskorunak szülei vagy gyámjaik belegyezése nélkül leendő felvételétől, — bírói kereset alá vétel, vagy azonnali felosztatás terbe mellett — eltiltatnak.

* Bayonneben izr. aggastyán-ápolda és árvaház alapították. A pénzalap Rodriguez és Salzado bankár urak bőkezűségéből folyt. (Un. isr.)

* A nem régen meghalt Duncombe Tamás, kiről a magyar lapok a parlamentben Magyarországról tartott ücszede folytán oly sokat szóltak, határozott barátja volt a zsidó-emancipációnak, és az angolhoni izraeliták történetének megírásával foglalkozott. (Arch. isr.)

* A bécsi hitközség körében érdekes eset fordult elő. Egy orthodox hitkonunk a végett folyamodott az alsó ausztriai helytartósághoz, hogy egy menyegző nem az ott elfogadott ritus szerint az imaházban, hanem a szabad ég alatt történhessék, és hogy a vallási szertartást ne a rabbi, hanem egy kijelelt alárendelt községi hivatalnok végezze. És a cs. kir. helytartóság el is döntötte a rituális kérdést, rendeletet adott ki, melynél fogva a menyegző szabad ég alatt, és a kijelelt egyén hivataloskodása mellett ment végbe. **A u t o n o m i a !** (Neuzeit.)

* A porosz miniszterium rendeletet adott ki, melylyel az államhatóságok az izraelita hitközségek ügyeibe való beavatkozástól eltiltatnak. (Köln. Z.)

* A bécsi hitközségben most pótválasztással kell az előljáróságot kiegészíteni; a választás azonban a szavazatok elégtelensége miatt érvénytelen volt, miután 1414 választó közül csak 403 szavazott. Ezek szavazatait majdnem mind Wertheimstein Lipót ur nyerte. (Neuzeit.)

* Rómában legközelebb megújították azon tilalmat, mely szerint a zsidók keresztény cselédek nem tarthatnak. Több hitsorsosunkbelinél, kikenél keresztény cselédekkel vélték, szigorú házmotózás tartatott. (Educ. isr.)

Ascoli tanár ur hitkonunk, a milánói akademiánál a sanscrit, régi nyelvek és nyelvészet tanárává neveztetett ki. (Educ. isr.)

* Turinban egy nagyszerű imaházat készülnek hitsorsosaink építeni. (Arch. isr.)

* Nápolyban izraelita hitközség alakul; a mult ünnepeken az istenizszteletet a Rothschild-féle palotában tartották. (Arch. isr.)

Kiadó **Zsengeri Mór.** Felelős szerkesztő **Dr. Rokonstein Lipót.** Főmunkatárs **Mezei Mór.**

H I R D E T É S.

Az izraelita magyar egylet ajánlja a t. c. hitközségeknek tanító urak- és tanintézet-tulajdonosoknak az általa kiadott

magyar, héber, német

elemi hangoztató és olvasókönyvet.

A magyar rész ára 20, a héberé 15, a németé szinte 15 krajcár.

Nagyobb megrendeléseknél 20 százaléknyi leengedést ajánl.

A megrendelő levelek az „Israelita-Magyar-Egylet“-hez, Pesten Ujtér 2. sz. intézendők.